Ten geleide

L. Wouda

Welkom bij het vierde nummer van 2020. In dit nummer presenteren we drie artikelen over meer of minder ernstige gedragsproblemen en het type zorg dat daarbij nuttig kan zijn.

We beginnen met een theoretisch artikel van *Winters*, uit het ‘Child and Adolescent Social Work Journal’. Deze auteur pleit voor een goede theoretische onderbouwing van de zorg voor jeugdige delinquenten, en neemt hierbij het sociaal-ecologische model als vertrekpunt. Dit is een algemeen aanvaard verklaringsmodel voor jeugddelinquentie, dat in Nederland aan de basis ligt van veel studies van Scholte en Van der Ploeg. Het model, ontwikkeld door Bronfenbrenner, is een systeembenadering waarin zowel macro-systemische als meso- en micro-systemische factoren aandacht krijgen. Winters voegt hier vanuit de sociale leertheorie nog een aantal aspecten aan toe, om tot een helder model te komen waarin risicofactoren voor een antisociale ontwikkeling worden samengevat. Zo’n model kan zeker nuttig zijn voor de praktijk van de zorg rond jeugdige delinquenten, maar enige concretisering is nog wel noodzakelijk.

In de DSM-5 is een nieuw element toegevoegd aan de gedragsstoornis, te weten de afwezigheid van pro-sociale emoties en gedrag. Er is nog weinig onderzoek naar gedaan. In het artikel van *Kimonis et al.*, uit het ‘Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology’, gaan de auteurs hier nader op in. Het is een eigenschap die al vroeg in de kinderlijke ontwikkeling waarneembaar is en die volgens de auteurs slecht reageert op een gangbare opvoedstijl. In het artikel evalueren de onderzoekers een aangepaste versie van de PCIT – de al enigszins bekende Parent-Child Interaction Training – waaraan het extra programmaonderdeel Coaching in emotionele vaardigheden is toegevoegd. Hoewel de beschreven eigenschap van beperkte pro-sociale emoties bekend staat als moeilijk veranderbaar, komen de onderzoekers toch met een hoopvolle conclusie over het effect van deze aangepaste training. Leest u vooral zelf wat er precies uitkomt; zeker als opvoedingsonder-

L. Wouda (✉)
Wassenaar, Nederland
e-mail: plwouda@me.com

steuning van jonge kinderen met gedragsproblemen tot uw werk behoort, kan dit artikel zeer interessant zijn.

Geweldloos verzet is een methode die de meeste lezers zullen kennen, deze methode komt aan bod in veel opleidingen en in het tijdschrift *Systeemtherapie* is er veel over gepubliceerd. Het derde artikel in dit nummer, van de hand van *Hicks et al.*, uit het tijdschrift 'Journal of Family Therapy', behandelt een onderdeel van de methode van geweldloos verzet dat mij altijd geïntrigeerd heeft, namelijk het opbouwen van een steunend netwerk rondom kinderen met gedragsproblemen. Want hoe doe je dat? Zoals auteurs ook beschrijven, is het betrekken van externe hulpbronnen (helpers) niet zonder risico's. Het gevaar bestaat dat er loyaliteitsconflicten ontstaan tussen ouders, kind en helpers. Wil een steunend netwerk succesvol zijn, dan is het erg belangrijk hoe behandelaars helpers van buiten bij het gezin en de jongere betrekken. En dit onderzoek richt zich juist op die helpers – op hun ervaringen en suggesties voor verbeteringen – en daar komen best kritische punten uit. Het betreft een kwalitatief onderzoek met kleine aantallen, maar de studie kan zeker dienen als aanzet voor verdere evaluatie en verbetering van de methode van geweldloos verzet.

Het volgende artikel gaat over een vraag waarop onderzoekers tot nog toe geen eenduidig antwoord hebben: moeten angststoornissen bij jonge kinderen bij voorkeur systemisch of individueel behandeld worden? In Nederland publiceerden Denise Bodden en collega's in 2008 een onderzoek waarin zij – tegen de verwachting van de onderzoekers in – aantoonde dat bij angstige kinderen individuele therapie (CGT) effectiever is dan gezinstherapie. Een van de hypothesen daarbij is dat de vicieuze cirkel van angst/bezorgdheid van ouders en kinderen in de individuele kindertherapie doorbroken wordt, vanuit de gedachte: als het kind de angst overwint, kunnen de ouders ook geruster worden en ontstaat er een positieve spiraal. In het artikel van *Lebowitz et al.*, uit het 'Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry', wordt de wisselwerking tussen de angst bij ouders en kinderen vanuit een andere invalshoek bekeken. De auteurs onderzochten of mediatietherapie – waarbij ouders worden begeleid in de hantering van de angst bij het kind – minstens even effectief kan zijn als individuele CGT bij het kind. De onderzoekers komen met interessante uitkomsten, waarbij vooral opvalt dat de factoren in het gezin die de angst in stand houden in mediatietherapie verdwijnen en dat dit in CGT niet of significant minder het geval is. Opmerkelijk is wel dat in de mediatietherapie nogal losjes is omgegaan met de aanwezigheid van beide ouders bij de therapiezittingen; met name als de vaders niet participeerden, werd daar niet moeilijk over gedaan. Het staat natuurlijk niet op voorhand vast dat vaders minder bijdragen aan de instandhouding van angst bij het kind dan moeders. De onderzoekers melden het wel als een beperking van het onderzoek; dat er uit dit onderzoek geen informatie komt of vaders bijdragen aan deze instandhouding en dat dit nader onderzocht zou moeten worden.

Het volgende artikel van *Molina et al.*, uit het 'Journal of Family Therapy', komt weer eens uit Chili, een land waar regelmatig publicaties over systeemtherapie vandaan komen. Het betreft een leuk, licht artikel waarin de waarde wordt onderzocht van samen tekenen in partnerrelatietherapie (PRT). Dit klinkt misschien simpel,

maar in het artikel wordt een goede, uitgebreide beschrijving gegeven van hoe deze methodiek werkt als partners samen hun interactiepatronen en conflicten uittekenen. Het is een mooie methode om symmetrische interactie vanaf het begin te omzeilen, en om partners in de positie te zetten van het samen observeren van hun interacties, hetgeen al meteen veel (tijd)winst oplevert. De methode wordt met concrete gevalsbeschrijvingen geïllustreerd, die goed invoelbaar maken hoe zo'n methode kan werken.

We sluiten af met een artikel van *Kogan et al.*, uit 'Journal of Consulting and Clinical Psychology', over een zogenaamd 'community program' in de Verenigde Staten, namelijk de evaluatie van een preventieprogramma voor alcoholgebruik onder jongeren. Het programma is gezinsgericht en het is ontwikkeld voor Afro-Amerikaanse plattelandsjongeren in de staat Georgia; juist daar omdat bleek dat alcoholmisbruik onder twaalf- tot twintigjarigen op het Amerikaanse platteland opvallend genoeg hoger is dan in de steden. Het slechte nieuws is dat het bij preventie altijd moeilijk is om te bewijzen dat een programma echt effectief is. Daar zijn ingewikkelde statistische operaties voor nodig en die komen in dit artikel zeker aan de orde. Kort gezegd komt het erop neer dat onderzoekers middels een controlegroep een schatting maken van de toename van alcoholgebruik onder jeugdigen in ontwikkeling, tussen hun twaalfde en twintigste levensjaar, en dat zij aantonen hoe deelname aan het community program deze toename onderschept. Het goede nieuws is dat het onderzoek methodologisch goed in elkaar zit. We hebben het artikel vooral ook geplaatst omdat het programma zelf ons aansprak: het richt zich op Afro-Amerikaanse jongeren en de stijl en inhoud van het programma sluiten goed aan op de waarden en eigen culturele identiteit van de jongeren. En dit lijkt sterk bij te dragen aan de effectiviteit. Met enig geduld voor de soms wat diepzinnige statistische analyses is het artikel nog zeker leesbaar en vanuit de gepresenteerde verzamelde gegevens zijn ook de conclusies goed te volgen.

Ik wens u veel leesplezier met dit gevarieerde nummer dat een breed spectrum van de systeembenadering beslaat.

Lot Wouda,
Hoofdredacteur 'Gezinstherapie Wereldwijd'